ВІВТОРОК, 1 СІЧНЯ, 2013

Минув ще один рік, а старі пеньки мені й досі не подобаються. Човгання за ходунками, непомірна нетерплячість, безкінечні нарікання, чайочок з печивком і скигління.

Скільки мені? Мені вісімдесят три.

СЕРЕДА, 2 СІЧНЯ

Мить тому здійнялися цілі хмари цукрової пудри. Пані Сміт хотіла витерти ганчіркою стіл, а тому поставила тарілку з яблучними тарталетками на стілець.

У цей час зайшла пані Фортхейзен і ненавмисне застелила своїм неосяжним задом вищезгадану тарілку.

Лише коли пані Сміт почала шукати делікатес, аби повернути його на місце, комусь спало на думку перевірити, так би мовити, під пані Фортхейзен, тож коли та підвелася, на її квітчастій задничині майоріли три прилиплі тарталетки.

— Яблука бездоганно гармоніюють з візерунком на твоїй сукні, — зауважив Еферт.

Я ледве не вмер зо сміху.

Такий блискучий початок нового року мав би спричинити суцільні веселощі, та натомість призвів до 45-хвилинної гризні про те, чия то провина. Зусібіч на мене злісно позиркували, очевидно, тому, що я вважав це кумедним. І що ж я зробив? Промимрив, що мені прикро.

Замість того щоб іще дужче розреготатися, я спіймав себе на тому, що вимолював прощення.

Я, Хендрікус Герардус Грун, завжди ввічливий, чарівний, люб'язний, чемний і послужливий старий

пеньок. Не тому, що я й справді такий, а тому, що не можу вчиняти по-іншому. Я дуже рідко говорю те, що мені хочеться сказати. Я схильний обирати шлях найменшого спротиву. Моя характерна риса — прагнення всім догодити. Батьки були далекоглядними, називаючи мене Хендріком — ввічливішого не знайти.

«Я поступово скочуюся в депресію», — подумалося мені. Саме тоді я й вирішив показати світові, хто такий справжній Хендрік Грун. Тож на все горло заявляю, що в цьому щоденнику планую описувати довколишній світ без цензури: рік із життя у притулку для людей похилого віку в Північному Амстердамі.

Щоправда, за той час я можу простягнути ноги, бо ж усяке трапляється в житті. На такий випадок попрошу свого друга Еферта Дейкера зачитати на моєму похороні кілька сторінок з цього щоденника. Лежатиму, ретельно вимитий і в добре випрасуваному костюмі у невеличкій капличці крематорію «Обрій», чекаючи, поки Еферт своїм хриплим голосом не порушить ніякову тишу і не зачитає збентеженим плакальникам кілька вибраних абзаців.

Непокоїть мене лише одне: а раптом Еферт помре раніше?

Це було би несправедливо з огляду на те, що я мав більше хвороб і підозрілих пухлин і ґуль. Чи можу я розраховувати на свого найкращого друга? Треба обговорити це з ним.

ЧЕТВЕР, 3 СІЧНЯ

Еферт погодився, проте не давав жодних гарантій, що проживе довше за мене. А ще він мав деякі сумніви. По-перше, після обнародування мого щоденника йому

самому, напевно, доведеться шукати інше помешкання. По-друге, після того як Ферметерен ненавмисно вдарив Еферта більярдним кієм, йому нагально потрібно якось вирішити проблему із новими зубними протезами. А трапилося ось що: через катаракту на правому оці Ферметерену, щоби прицілитися, потрібна була чиясь допомога. Еферт, такий собі вічний хлопчик Помагай, стояв якраз позаду нього: ніс на одному рівні з кієм. «Крапельку вліво й трохи глибше...» — почав було він, але не встиг договорити, оскільки Верметерен зацідив кінцем кия прямісінько Еферту в щелепи. *В яблучко!*

Тепер Еферт скидався на хлопчика Помагая, котрий уже сам потребував допомоги зубної феї. Він шепелявив, а тому його важко було зрозуміти. Отже, щоби зачитати щось із мого щоденника на моєму ж похороні, йому доведеться насамперед здати в ремонт ті зуби. Та це навряд чи відбудеться скоро, адже майстер зубних протезів, схоже, вибув із гри. 200 тисяч на рік, помічниця (та ще й гарнюня!), три поїздки на Гаваї щороку — й усе одно в нього розладналися нерви. Як таке могло статися? Може, до ручки його довели роки роботи із древніми зубними протезами, так інкрустованими рештками харчів, що по них повзали личинки. Ну, це я так приколовся!

Новорічні пундики, які подали у Відпочинковій кімнаті, що внизу, могли потрапити сюди лише із благодійної крамниці. Учора вранці я із ввічливості взяв один і хвилин із 20 вбив лише на те, щоби проковтнути шматочок. Щоби якось вийти зі скрути, я вдав, що в мене розв'язалися шнурівки, аби мати пристойну нагоду пірнути під стіл і заштовхати останній шматок у шкарпетку.

Воно й не дивно, що до тих пундиків майже ніхто не торкнувся, хоча зазвичай усе, що задарма, тут зникає так швидко, що не встигнеш навіть оком змигнути.

Каву заведено подавати о 10:30 у Відпочинковій кімнаті. Якщо ж зазначена кава не з'являється до 10:32, то перші пожильці починають багатозначно поглядати на годинники. Так наче на них зачекалися спішні роботи. Те саме стосується і чаю, який мають приносити о 15:15.

Один із найзахопливіших моментів дня — яке печиво ми будемо смакувати сьогодні за чаєм чи кавою? І вчора, і позавчора ми смакували зачерствілі пундики. Бо, звісно ж, викидати харч «нам» ніяк не випадає. Краще вже з'їсти — і врізати дуба.

П'ЯТНИЦЯ, 4 СІЧНЯ

Учора ходив до квітникаря, аби купити кілька горщиків із квітами. Тож за тиждень, коли розцвітуть гіацинти, я зможу сказати собі, що дожив до ще однієї весни.

У більшості кімнат у цьому будинку для перестарків різдвяні прикраси зберігаються аж до квітня. Разом зі старими сансевієріями[1] та примулами[2], жити яким лишилися лічені дні. «Шкода їх викидати».

Якщо природа деінде і втішає людину у її житті, то хоч на хвильку завітати в кімнату до старого голландського пенсіонера вона геть-чисто забула. Як правило, стан кімнатних рослин надзвичайно точно відображає стан розуму людини, котра за ними доглядає: обоє лише чекають сумного кінця. Чи то аби скоротати час, чи то через легку забудькуватість, але старі

---

[1] Сансев'єра або сансевієрія — багаторічна, вічнозелена, декоративна рослина з прямостоячими, твердими, видовженими (до 1 м) листками. У народі більше відома як «тещин язик», «вовчий хвіст» або «щучий хвіст». (*Тут і далі прим. пер.*)

[2] Примула — невелика рослина з яскравими строкатими квітами.

пліткарки поливають свої квіти щонайменше тричі на день. Як і слід було сподіватися, вижити не вдається навіть сансевієрії.

Пані Фісер запросила мене завтрашньої днини на чашечку чаю. Мені варто було відмовитися хоча б тому, що від неї смердить, одначе я відповів, що залюбки зайду до неї на хвильку. Ось і настав цей фатальний день. Так тобі і треба, телепню: бачили очі, що купували! Якщо мені не спала на гадку пристойна відмовка, то муситиму стерпіти бездумну балаканину разом із пересохлим бісквітом. Як їй вдалося перетворити пухке тістечко на сухий шмат картону — дивом дивуюся. Щоби запити бодай один шматочок, будь-кому знадобилося би щонайменше зо три чашки чаю. Завтра наберуся відваги і відмовлюся від другого запрошення. Почну нове життя.

Нове життя в сумлінно начищених черевиках. Півранку на них витратив. Із самими черевиками я впорався досить швидко. Значно довше намагався відшкребти з рукавів сорочки крем для чищення взуття. Однак тепер вони гарні та лискучі. Це я про черевики. Рукави я, зрештою, просто закасав. Не зміг їх відтерти.

Хтось, уздрівши їх, неодмінно здійме брови. «Як вам завжди вдається так зашмарувати рукави, пане Груне?»

Життя тут складається або з *ніколи*, або із *завжди*. Одного дня їжу «*ніколи* не подають вчасно і *завжди* надто гарячу», а наступного — «*завжди* зарано і *ніколи* гарячу як слід».

Час від часу мене тягне нагадати людям про їхні ж попередні, доволі суперечливі твердження, та від логіки тут користі замало. «О, пане Груне, вам *є* чимало чого сказати й про себе, хіба ж ні!»

СУБОТА, 5 СІЧНЯ

Учора за вечерею знову здійнявся лемент: у меню — індонезійський смажений рис. Більшість тутешніх старожилів лишаються вірними тушкованій капусті з картоплею — жодних чудернацьких заморських страв. Ще в середині шістдесятих, коли в Нідерландах вперше з'явилися спагеті, ті ж старожили говорили: «Ні, дякую». Спагеті всього лише не вписувалися в їхнє тижневе меню: понеділок — ендивій[1], вівторок — цвітна капуста та вівсянка, середа — фарш, четвер — боби, п'ятниця — риба, субота — суп і хліб, неділя — печеня. Якби вони й справді, забувши про обережність, взялися у вівторок за гамбургери, то всі вечері впродовж решти тижня пішли би коту під хвіст.

Заморські личинки не для нас. Зазвичай нам заздалегідь показують меню на тиждень, аби ми могли обрати один із трьох варіантів, однак іноді стається непорозуміння. Учора з якоїсь невідомої причини не було нічого, крім індонезійського смаженого рису. Щось там наплутали з доставкою. Ну звісно ж, кухар тут ні до чого.

Отже, обирати довелося між смаженим рисом і смаженим рисом. Людей із суворою дієтою пригостили хлібом.

Здійнялася хвиля обурення. Пані Хогстратен ван Дам (це та, котра наполягає, щоби до неї зверталися на повне ім'я) вибрала лишень шматочки смаженого яйця; ван Гельдер рису не їв, одначе натомість вижлуктив цілу банку маринованих огірків, а старий товстун Беккер наполягав, щоби до рису йому принесли якоїсь підливи.

---

[1] Ендивій, або салатний цикорій — овочева культура, яка за зовнішніми ознаками дуже схожа з листовим салатом, от тільки його листя має більш вузьку й довгасту форму. Широко застосовується в кулінарії.

Іноді, стомившись від власної кулінарної відваги, мій товариш Еферт приєднується до нас за вечерею. Він же і запропонував наївним сусідам за столом банку соусу чилі.

— Бажаєте трохи кетчупу до рису?

Він був сама безневинність, коли пані де Прайкер виплюнула в соус свій зубний протез. Її вивели з кімнати, а вона все кашляла і бризкала слиною. Еферт же тим часом підняв її зуби й почав передавати по колу, немовби черевичок Попелюшки, з тим, що, можливо, знайдуться охочі їх приміряти. Коли завідувач зробив йому зауваження, Еферт аж скипів від обурення. Навіть погрожував піти до інспектора з перевірки продуктів харчування і поскаржитися на те, що у соусі «знайшовся» комплект зубних протезів.

Перед вечерею я чаював з пані Фісер. Її розмова була ще прохолоднішою, ніж чай. Я розповів їй, що лікар заборонив мені будь-які тістечка. «Але чому?» — запитала вона. Сказав, що через цукор у крові, що він на високому рівні, десь між 20 та 25. Бовкнув, не подумавши, але вона вирішила, що це дуже розважливо з мого боку. Коли я вже йшов, вона втиснула мені три шматочки тістечка на той випадок, якщо рівень цукру в крові знову знизиться. Їх згодом знайшли в акваріумі, що на третьому поверсі.

НЕДІЛЯ, 6 СІЧНЯ

Моє «протікання» погіршилося. У білу спідню білизну просто ідеально вписуються яскраві жовті плями! Хоча жовте спіднє вписалось би ще ідеальніше. Я відігнав думку про те, які розмаїті маніпуляції проводять пралі з моїм закаляним одягом. Натомість вирішив, що

перед тим як здавати одяг у пральню, власноруч відперу найгірші плями. Називайте це *попереднім* пранням. Якби я нічого не здавав у пральню, це викликало б підозри. «Ви ж змінюєте спіднє, *правда*, пане Груне?» — запитала б огрядна пані-домоуправителька. На що я напевно відповів би: «Ні, товстухо-домоуправительо, воно так міцно затверділо на старих сідницях, що, гадаю, носитиму його до кінця своїх днів».

Це був важкий день: кожен суглобик тіла скрипів-рипів. І все йшло до того, що буде ще веселіше. У кращому разі, може. І трапиться якийсь винятковий день, коли біль не надто турбуватиме вас там чи сям, але про справжнє поліпшення вже не йтиметься. Волосся не почне ні з того ні з сього відростати знову. (А якщо і почне, то вже точно не на голові, а буйно завесніє десь із носа і вух). Артерії не очистяться самі собою. Гулі та пухлини не зникнуть, а те, що протікає, не припинить протікати. Квиток до могили в один кінець — ось що це. Ви ніколи не помолодшаєте ні на деньочок, ні на годинку, ні навіть на хвилинку.

Погляньте-но, я скиглю і постогную, наче старе одоробло. Якщо це мій шлях до згаданої могили, то з таким самим успіхом я можу всістися внизу у Відпочинковій кімнаті. Скигління — це основний спосіб гайнування часу в цій місцині. Не думаю, що хоча би півгодини минеться без того, аби хтось не заговорив, де в нього болить.

Мабуть, це в мене просто пригнічений настрій. Слід було би насолоджуватися своїми останніми роками, та це до дідькової матері нелегко.

Пора трохи прогулятися, заради Бога, неділя ж! Потім краплину Моцарта й велику склянку бренді.

Можливо, я ще зайду й до Еферта, бо його часті фортелі можуть бути дуже лікувальними.

ПОНЕДІЛОК, 7 СІЧНЯ

Виявилося, що вчора розпочалося розслідування причин наглої загибелі рибок, що в акваріумі на третьому поверсі. У воді було виявлено доволі крихт тістечка.

Гадаю, кинути бісквіт пані Фісер в акваріум було не найкращою моєю думкою. Якщо вона пронюхає, що рибки загинули від надмірної кількості бісквіту, докази вкажуть простісінько на мене. Краще б мені почати готувати собі захист. Еферт — експерт у мистецтві невеликої брехні задля добра.

Тут заборонено тримати домашніх тварин, за винятком рибок чи птахів, «доки вони не перевищують 10 чи 20 сантиметрів відповідно» — так зазначено у правилах будинку. Просто на той випадок, якщо би комусь заманулося тримати акул чи білохвостих орлів.

Така сувора заборона викликала чималі страждання в бідолашних старих пліткарів, яких безжалісно відірвали від їхніх песиків чи котиків, щойно вони перебрались у «Будинок Надвечірнього Сонця». І байдуже, спокійними чи врівноваженими, старими чи скаліченими були тварини — правила є правила: у притулок. «Ні, пані, те, що Раскаль — єдине створіння в цілому світі, яке ви любите, нічого не змінює. Ми просто не можемо зробити виняток». «Так, ми розуміємо, що все, що робить ваш кіт, — це спить на підвіконні, але якщо ми дозволимо одного кота, тоді комусь іншому схочеться принести трьох данських догів, які спатимуть на підвіконні, хіба ні? А там недалеко і до фіолетового крокодила».

Пані Брінкман побила рекорд — їй поталанило тижнями переховувати стару таксу під зливальницею перед тим, як її знайшли. Певно, хтось настукав. Це ж треба було всім нам пережити війну і надалі зоставатися такими безсердечними, щоби виказати шолудивого песика! І замість того щоб підступного виказувача вимазати дьогтем і викачати у пір'ї, директорка відправила у притулок бідолашного малого паскудника! Там він протягнув два дні, жалібно скімлячи, а на третій із розбитим серцем відійшов на вічний спочинок. А що ж поробляє Товариство захисту тварин, особливо тоді, коли воно було нам украй потрібне?

Директорка повважала за краще, щоби пані Брінкман про останні події нічого не дізналася. Тож коли та, зрештою, таки спромоглася сісти на потрібний трамвай, який зупинявся біля притулку, виявилося, що її песик вже був на глибині шести футів під землею. Пані Брінкман запитала, чи можна ексгумувати собачку, щоби, коли проб'є її час, поховати її поруч з нею. Їй сказали, що «це проти правил».

Завтра я мушу йти до лікаря.

ВІВТОРОК, 8 СІЧНЯ

На дошці біля ліфта оголошення:

На третьому поверсі в акваріумі було знайдено певну кількість тістечкових крихт. Акваріумні рибки загинули внаслідок заковтування згаданого тістечка. Усіх, хто може пролити світло на цей випадок, люб'язно просимо якомога швидше повідомити завідувачці поверхом пані де Рос. За бажанням збережемо анонімність.

Я пішов на зустріч із пані де Рос об одинадцятій. Що за чудернацька іронія: називати таку пані на честь троянди! Та навіть ім'я «пані Жалка Кропива» було би для неї занадто почесним!

Мало би сенс, якби по-справжньому огидні люди були винятково люб'язними, так би мовити, задля компенсації, але в нашому випадку все навпаки — суцільна стіна в'їдливості.

Але продовжу.

Я сказав їй, що зможу надати певні пояснення про випадок з тістечком. Вона відразу ж нашорошила вуха. Я пояснив, що був змушений відмовитися від домашнього коржика пані Фісер, тому й залишив тарілку з ним на столі в кімнаті для зберігання продуктів на третьому поверсі, маючи беззаперечну впевненість, що хтось із пожильців оцінить гостинця від невідомого дарувальника. На превеликий жаль, я зрозумів, що, зрештою, тістечко якимось чином опинилося в акваріумі, а моя блакитна тарілка зникла.

Де Рос вислухала мене з неприхованою недовірою. Чому я сам не з'їв тістечко? Чому третій поверх? Чи може хтось підтвердити мою розповідь?

Я попросив її зберегти конфіденційність. Вона сказала, що поміркує, чи вдасться це зробити.

Найбільше її зацікавило, як пані Фісер могла самотужки спекти тістечко. Готувати чи випікати в кімнатах суворо заборонено. Я квапливо додав, що не впевнений, чи було воно домашнім, але марно — тістечковий секрет розкрито. Утратити дружбу з пані Фісер не така вже й трагедія, але недовіра та підозри у нашому відділенні — вже й без того звичне явище — не вщухатимуть упродовж тижнів, а пліткам кінця-краю не буде.